

Analýza dramatického textu

A. P. Čechov – *Višňový sad* (1904)

Dramatický text *Višňový sad* napísal autor Anton Pavlovič Čechov priamo pre Moskovské umelecké divadlo. „V septembri 1903 v liste Nemirovičovi-Dančenkovi svoju hru charakterizoval nie ako drámu, „ale komédiu, miestami dokonca frašku“.¹ *Višňový sad* je vskutku komédia v štyroch dejstvách. „Pri naštudovaní *Višňového sadu* v Umeleckom divadle v interpretácii hry došlo k posunu smerom k tragicko-lyrickej dráme. Hoci autor trval na tom, že napísal komédiu a hra je zle vyložená...“² Čechovova poetika je na rozhraní tragédie a komédie, takže už samotný žáner hry je polemický. Jak uvádí...Lindovská „... konflikt tkvie v protiklade medzi vysokými túžbami a nádejami dramatických postáv a ubíjajúcou realitou všedného dňa, ktorá im bráni v ich realizácii.“³ Z tohto hľadiska by sme mohli hru nazvať tragickou. „Zdroj konfliktu sa hľadá buď mimo postáv, v prostredí (na vine nie je nikto, vinné sú okolnosti, kolobeh každodennosti ako taký), alebo naopak: zdroj problémov je v ľuďoch, ktorí svojím konaním-nekonaním vytvárajú okolnosti, banalizujú život. Čechov prízvukoval, že chce ľuďom ukázať, ako zle a nudne žijú. Dúfal, že keď to pochopia, zmenia svoj život k lepšiemu.“⁴ Komickou sa stáva práve pasivita postáv. „Čechov sa snaží predviesť divákovi grotesknosť každodennosti, dramatizmus banality, poéziu, ale aj neznesiteľnosť všednosti.“⁵ Okrem toho sa vysmieva ľudskej nostalgii a sentimentu a v neposlednom rade ruskej šľachte a aristokracii.

Dej sa odohráva na troskotajúcom vidieckom sídle statkárskej Ranevskej. Čechov nám aj vo *Višňovom sade* predostiera obraz ruskej spoločnosti na prelome 19. a 20. storočia. Stretávajú sa v ňom dva protikladné svety, dve éry, pričom jedna, tá stará, ako to už býva

¹ LINDOVSKÁ, N.: *Dramatik Anton Pavlovič Čechov*. Bratislava: Vysoká škola múzických umení, 2022. ISBN 978-80-8195-106-0, s. 109.

² LINDOVSKÁ, N.: *Dramatik Anton Pavlovič Čechov*. Bratislava: Vysoká škola múzických umení, 2022. ISBN 978-80-8195-106-0, s. 110.

³ LINDOVSKÁ, N.: *Dramatik Anton Pavlovič Čechov*. Bratislava: Vysoká škola múzických umení, 2022. ISBN 978-80-8195-106-0, s. 119.

⁴ LINDOVSKÁ, N.: *Dramatik Anton Pavlovič Čechov*. Bratislava: Vysoká škola múzických umení, 2022. ISBN 978-80-8195-106-0, s. 120.

⁵ LINDOVSKÁ, N.: *Dramatik Anton Pavlovič Čechov*. Bratislava: Vysoká škola múzických umení, 2022. ISBN 978-80-8195-106-0, s. 119.

zvykom, zaniká a tá druhá, čiže nová práve vzniká. Starý svet, a teda ruskú aristokratickú spoločnosť, predstavuje predovšetkým majiteľka panstva Ranevská, jej brat Gajev a komorník Firs. Nový svet, a teda novú spoločenskú triedu predstavuje najmä zaniatený podnikateľ Lopachin.

Štýlovo hra prechádza z realizmu do symbolizmu, dokonca až k formám absurdity. Hlavným symbolom je jednoznačne samotný višňový sad, ktorý predstavuje rodinnú súdržnosť, veľkoleposť šľachtických statkov a nostalgické spomienky na minulosť. Predaj višňového sadu v zmysle zapredania minulosti je hlavným zdrojom napätia. Dramatik Čechov sa vracia k antickej tradícii, keď všetky dôležité udalosti necháva odohrať sa mimo scény. V prípade tejto hry je to dražba statku, teda višňového sadu. Následné sekacie sadu, ktoré počúť v pozadí, je metaforou pomaly zanikajúcej aristokracie a starej éry. Jedným z absurdných prvkov v hre je okrem témy absurdity každodenného života aj silná téma nekomunikácie, a síce neschopnosti komunikácie medzi postavami. Absurdným sa stávajú napríklad Lopachinove pomyselné pytačky, ktoré sa koniec koncov nezrealizujú, pretože zlyhá komunikácia.

Kompozícia hry je cyklická. „Začiatok a koniec hry sa v sebe zrkadlia ako prevrátený odraz, ako inverzia. Príchody sa menia na odchody, stretnutia na lúčenia atď.“⁶ Na začiatku Ranevská prichádza z Paríža a na konci do neho zasa odchádza. Rovnako tak môžeme pozorovať kolobeh prírody, a síce premenu ročných období. Hra sa začína v máji a končí v októbri. To znamená, že na začiatku sú višne na stromoch vo višňovom sade v kvete a na konci už dávno odkvitli. „U Čechova človek a príroda žijú jednotným rytmom.“⁷ A tak ako príroda sa na začiatku rodí a na konci vyhasína, tak aj dramatické postavy sú v prvom dejstve plné nádejí a túžob a postupom plynutia času a dejstvami sa musia chtiac, či nechtiac vzoprieť krutej realite, ktorej súčasťou je aj smrť. „Dramu premeny šťastia na nešťastie dramatik ukazuje ako drámu času, drámu, ktorá má isté trvanie v čase a prináša výzvu vyrovnat' sa s únavnou cyklickosťou ľudského bytia.“⁸ Komorník Firs na konci umiera so sídlom a sadom ako posledný článok umierajúceho minulého režimu. *Višňový sad* je jedinou veľkou Čechovovou hrou bez lekára, ktorý má symbolizovať prítomnosť nejakej choroby. Absencia lekára sa dá

⁶ LINDOVSKÁ, N.: *Dramatik Anton Pavlovič Čechov*. Bratislava: Vysoká škola múzických umení, 2022. ISBN 978-80-8195-106-0, s. 118.

⁷ LINDOVSKÁ, N.: *Dramatik Anton Pavlovič Čechov*. Bratislava: Vysoká škola múzických umení, 2022. ISBN 978-80-8195-106-0, s. 118.

⁸ LINDOVSKÁ, N.: *Dramatik Anton Pavlovič Čechov*. Bratislava: Vysoká škola múzických umení, 2022. ISBN 978-80-8195-106-0, s. 118.

interpretovať ako prítomnosť už samotnej smrti v podobe Firsu. Zaujímavosťou je, že *Višňový sad* je poslednou Čechovovou hrou a pól roka po jej premiére zomrel.

P.S.: Chcem sa určite ešte venovať dramatickým postavám a vzťahom medzi postavami.

ZDROJE:

PRIMÁRNE

ČECHOV, A. P.: *Višňový sad*. Praha: DILIA, 2000.

SEKUNDÁRNE

LINDOVSKÁ, N.: *Dramatik Anton Pavlovič Čechov*. Bratislava: Vysoká škola múzických umení, 2022. ISBN 978-80-8195-106-0

SZONDI, P.: *Teória modernej drámy*. Bratislava: Tatran, 1969.